Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 251 (10.634). Львів, неділя 8 листопада 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунія 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

Революційна законність.

На всіх партійних та инших зїздах, а також на сесіях Виконавчих Комітетів Рад всесоюзного і виключно українського характеру порушується тепер справу т. зв. революційної законности. На недавно відбутій, другій сесії ВУЦВК-ту поставлено теж цю справу дуже широко. Мається враження, що після багатьох вже відбутих „ударних кампаній" — прийшла черга на нову „ударну кампанію" в справі закріплювання революційної законности. Проти назви „ударна кампанія", виступають харківські „Вісти".*) Вони формулують цю нову кампанію такими словами: „Справа боротьби за революційну законність не є якоюсь тимчасовою (підкреслення наші — Ред.), черговою нашою ударною кампанією, а це державна система, що її здійснити було б над силу самому радянському апарату". І тому вони доказують, що до „цієї справи треба притягнути самодіяльні трудящі маси". — Та всетаки теперішня боротьба за революційну законність має усі познаки попередніх „тимчасових", більше або менше вдатних „ударних кампаній".

В чім же лежить істота тієї боротьби за революційну законність? На згаданій сесії ВУЦВК-ту формулує її ґенеральний прокуратор України і Наркомюст Скрипник так: „Латинська приказка каже: „Хай загине ввесь світ, аби тільки юстиція була забезпечена". Така юстиція нам не потрібна. Ми розуміємо закон инакше, инакше розуміємо і те життя, що його обслуговує закон. Ми змагаємо до того, щоби виконувались домагання робітничої та селянської маси, а не бажання представників влади. І коли ми боремось з адміністративною сваволею, то це значить, що окремі представники адміністрації йдуть проти революційної законности".

Про те, що нищить революційну законність, пишуть „Вісти" у цитованій вже статті дещо докладнійше, послугуючись характеристикою Леніна, яку він свого часу дав апаратові радвлади. А вона дуже не підхлібна. Ленін зазначував, що радапарат розїдає хабарництво, бюрократизм і що весь він потопає в морі беззаконня. Вправді в тійже статті сказано, що на Україні з такими недугами влади почалася вже завзята боротьба, що ревзаконність закріплено в цілости майже у всіх середніх лавах радапарату і що вже підходиться до лікування низового апарату — та всього того за мало, бо цифри доказують щось инше.

Перш за все важко боротися за ту революційну законність тому, бо апарат судівництва на Україні за малий. На 40 тисяч душ населення припадає ледви один судя, що мусить обслугувати ту масу на території 350 квадратових кільометрів. Чи може такий суддя задовольнити всі вимоги боротьби за революційну законність? До того наплив усяких справ до суддів останніми часами сильно зростає, як це цифрово доказав Я. Бранденбурґський у статті „Надо серьезно подумать", поміщеній у московській „Правді" з 11. X. ц. р. В ній він домагається скріплення та поширення сітки народніх суддів саме в імя революційної законности. Він твердить, що тепер поступає на протязі місяця на руки одного судді пересічно до 200 справ, а один суддя не може їх полагодити більше, ніж 70 на протязі місяця. Ясно, що инші лежать неполагоджені.

Правда, Наркомюст України Скрипник сказав на останній сесії ВУЦВК-ту, що народні судді обслуговують у першу чергу селянські та робітничі маси, не зважаючи на те, що дуже багато скарг приходить і від буржуазії. Та це теж не дає ніякої запоруки на те, що при такій малій сітці судівництва революційна законність буде збережена, тим більше коли взяти на увагу цифри самого Скрипника про характер злочинів. Отже 50 відсотків усіх злочинів, які розглядає прокуратура і суд, припадає на злочини по службі, з чого 76 відсотків паде на низовий, переважно сільський апарат, а 24 відс. на окружний. Найбільше порушень ревзаконности було в земельних справах. Ні прокуратура, ні суд, ні слідчий апарат не можуть дати собі ради. Вистане вказати, що в слідчому апараті назбиралося 30 тисяч старих справ, з яких на протязі року можна полагодити ледви 1000. А всі вони могли би бути розглянуті аж за 30 літ. Колиж до того додати факт, що цифра неполагоджених справ з року на рік росте, то стане ясним, що при такому поставленні сторожових органів ревзаконности справа її закріплення не посунеться вперед.

Та поминувши все те, наркомюст Скрипник зачвив, що навіть при теперішній казочно малій сітці судового апарату на Україні не обсаджено 51 прокураторських місць і 62 судейських (членів окружних судів). Скрипник застерігається, щоби закордонні вороги радвлади не тішилися надто цифрами злочинности та не раділи, бо „ми — каже він — є суспільні санітари, що змагають до того, щоби злочинів у Радреспублиці не було. Злочинність адміністративного апарату ми пояснюємо ще вбогістю нашого буджету, а також недостаточною кількістю кваліфікованих юридичних сил".

Що з того, що справу боротьби за революційну законність поставлено так широко, що з того, що до участи в ній закликається усе населення, — коли замало правдивих сторожів законности. Правда, в цьому році засновано три обласні курси для слідчих і суддів, та чи вони зможуть заспокоїти потреби судівництва. Вороги радвлади теж не мають чого тішитися тим, що на Україні велика кількість злочинів. І в даному випадку Скрипник помиляється. А вжеж, прикро читати слова самого Скрипника: „Особливим завданням є боротьба з розтратами у профспілках та кооперації, боротьба з підпалами та конокрадством, що особливо бють по селянству".

Коли не зважаючи на строгість революційних судів на Україні, всеж таки серед населення квітнуть такі пороки, як зловживання в кооперації, як злодійство, палійство і т. и., то це доказує, що до закріплення революційної законности ще дуже далеко.

Далі дивно, що та законність теж бачить перед собою упривілеєних та упосліджених, хоч — по правді кажучи — перед законом навіть революційним повинні бути усі рівні. Велику ролю у боротьбі за революційну законність приписують там сількорам і робкорам, які тому, як видно з процесів, густо-часто падуть жертвами поганих душегубства з боку селянства і робітництва. Подекуди відіграли вони корисну ролю у розкритті надужить органів радвлади.

Супроти всього сказаного маємо враження, що теперішня кампанія за революційну законність є нічим иншим, як тільки черговою, гучною „ударною кампанією" переходового характеру, що завдяки недостачі густої сітки судового апарату не зможе дати великих позитивних наслідків.

В. М.

*) „Вісти" з 23. жовтня ц. р. ц. р. ч. 243 (1532) стаття: „Широким шляхом".

Змова на Муссолінього.

Анонім, які одержував від довшого часу Муссоліні і звістки італійської поліції про плановану змову на диктатора Італії мали здійснитись. Замаху не виконали, але поліція мала найти докази, що все було приготоване до нього. Замах мав бути переведений у роковини перемоги дня 4. ц. м. Поруч міністерства закордонних справ в одній готелі найшли опозиційного посла Замбонього, який мав приготовлені бомби до замаху. Одночасно арештували в Турині резервового генерала Капелльо, який приготовлявся до втечі на чужину у звязку зі змовою. Замах приготовляли т. зв. Ґарібальдійці у Франції.

Фашистівська партія на звістку про викриту змову виявила своє обурення великими маніфестаціями. Фашисти облягли редакції опозиційних денників і почали навіть наступ на вязницю, щоби звільнити своїх партійних товаришів обвинувачених у вбивстві соціялістичного посла Матеоті. Вийшов наказ до префектів зайняти всі масонські льожі. Управа фашистівської партії, лякаючись насильств з боку своїх членів, видала аж заклик до них, щоби стримались від репресій супроти своїх противників.

Муссоліні одержав безліч приватних телеграм з приводу свого спасення, між иншими і від короля.

По широкому світі

Балканський ґарантійний пакт проєктує грецький уряд, за піддержкою Англії. Ліґа Націй мала би посередничити у вирівнанні взаємних претенсій. Невідомо, чи до цього пакту схоче приступити Туреччина, яка відмовила Лізі Націй права бути суддею в її справах.

Роззброєння Німеччини стане предметом нарад окремої конференції міжсоюзних амбасадорів. За підставу дискусії візьмуть справоздання маршала Фоша, який твердить, що німецький уряд не виконав ще зобовязань щодо реорганізації генер. штабу та таємних військових союзів.

Французький уряд не є ще певний, чи має залишитись до половини грудня, аж підпише льокарнські договори, чи має податись до димісії, щоби своєю непевністю не підривати далі курсу франка.

Степан Радіч, бувш. провідник хорватської опозиції, що у свій час примирився з югословянським урядом, вступить до кабінету.

Арештовані комуністи в Англії мають, на внесок поліційного суду, стати перед судом, обвинувачені в злочині підбурювання до революції.

Радянський уряд помилував засуджених на смерть німецьких студентів Кіндермана та Вольша й Естонця Дітмана, змінивши їм кару на десятилітню вязницю.

Тайний радянсько-італійський договір. Нюйорський „Уорлд" приносить вістку, що між СРСР. й Італією заключено договір. У цьому договорі обі сторони зобовязалися взаїмно здержуватися від яких небудь кроків або плянів на Сході без попереднього порозуміння.

Уступки для Німеччини. У висліді льокарнського пакту союзники рішилися обмежити інтервенцію окупаційних властей лише до чисто військових справ, а адміністрацію віддадуть у руки центральних німецьких властей. Идуть дальші переговори між Німеччиною, Англією й Францією в справі полекш у Надренії.

Red. czas. „Dilo" Pr. 808/25. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny jak Trybunał prasowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo" Nr. 245 (10.628) z dnia 1. listopada 1925 r. w artykule pod tytułem: 1) „І вони вмерли за свою вітчизну" ustęp po słowach „u wołynij borai aż do końca, 2) P. t. „Inwalidy U. H. A. і українська суспільність" ustęp między słowami: „najbidniejszyj do proświty" a „element zpomiż halyćkoho zawiera" znamiona zbrodni a ad 1 z § 65 a) ad 2) z § 58 c) u. karnej, uznał dokonaną w dniu 31. października 1925 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 18. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. p. Lwów dnia 4. listopada 1925 r.

Hawel

Варварське правосуддя.

Одним із способів і засобів правління, приноровленим в нововідродженій польській республиці є доразові суди. Ця республиканська новість може досі повеличатися знаменитими успіхами і вислідами. В одному лише 1924 році доразові суди судили 282 осіб, а з того виконано присуд смерти на 107 особах (106 мущинах і 1 жінці). А щож говорити про загальні вислідн доразового судівництва на протязі істнування нововідродженої польської держави? Тж 1924 рік належав до позчірно „мирних" років! Що говорити хочби про рік 1922 і 1923? Яке багате жниво вібрали доразові суди в тих роках.

Жалко, що досі нема повної статистики жнив доразових судів, а ще більше приходиться жалкувати, що нема розподілу підсудних в доразових судах по родам „злочинів". Одначе ледви чи коли діждемося такої статистики, бо тоді виявилось би, що обєктом доразового судівництва є вчинки **політичної натури**.

Соймовий клюб ППС. вніс в соймі два внесення: перше в справі доразового судівництва, друге в справі знесення кари смерти. Мотивування першого внесення починається словами:

„Анормальні воєнні умовини, які могли ще до певної міри умотивовувати приноровлювання доразового судівництва, скінчилися. Доразове судівництво, яке — як кару — знає виключно кару смерти, не може довше істнувати, не наражуючи в опінії світа польської держави на гостру й оправдану критику, вказуючи, що відносини у нас є такі незвичайні, що для їх опанування мусять бути приноровлювані спеціяльні зарядження. Найвищий час скінчити з **варварством** доразових судів, які — обмежуючи права обжалуваченого, застережені для нього законами про карну процедуру і приноровлюючи як єдину кару — **смерть**, є суперечні з новітніми поняттями кримінальністики, з інтересом держави і гуманітарними оглядами".

Без сумніву похвальним являється маніфестаційно-декляративне внесення пепесівців про знесення доразового судівництва — як варварського правосуддя — одначе того мало. Треба розпочати боротьбу за ліквідацію режиму, який викликує такі вчинки, що їх передові представники відродженої Польщі підтягають під „скорочену процедуру".

Так, доразові суди є варварством, з яким не тільки слід покінчити, але яке ніколи не повинно бути здійснюване, якщо якась держава претендує на назву культурної. Доразові суди користуються тзв. скороченою процедурою, яку так вихвалювали у своїй компромітуючій заяві передові польські письменники, діячі або симпатики пепесівського табору, процедурою, що знає тільки одно скорочення, а саме насильне скорочення людського життя.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

У „новітній школі".

Промова Голови Українського Соймового Клюбу посла Сергія Хруцького, виголошена на пленумі сойму дня 22. жовтня 1925. у загальній буджетовій дебаті.

(Продовження.)

Але уряд не тільки податками обдирає і нищить просто фізично наш нарід, нашому народові загрожує заглада і від

земельної політики

польського правління. На наших теренах уже здавна відчувається голод землі. Ось цифри: на 1.216.000 сільських господарств є *1.000.000 господарств малоземельних* низше 5 га, економічно невистарчальних.

Увесь простір великої власности на українських землях займає ледви 2.126.610 га. *Як би панам обшарникам не полишено ні одного гект. і в цілости віддано їх землю селянам то й тоді не заспокоєно би голоду землі місцевого населення.* А польський уряд переводить на тих перелюднених і виголоджених територіях уже від 5 літ

Інтензивну кольонізацію.

Від 1918 до 1923 рр. роздано *зайдам Полякам 445.000 га землі*, з того на Волині й Поліссі 245.000, у Східній Галичині 200.000 га. Цікаво, що у Східній Галичині ця кольонізація відбувається *без ніяких правних основ*, навпаки — *проти обовязуючих законів*. Адже ж статут тимчасового прилучення Галичини до Польщі, вироблений комісією Камбона 20. листопада 1920 року, справу земельної реформи передавав краєвому законодатному тілу й забороняв осаджувати на землях Східної Галичини елемент немісцевий. Дальше інструкція головн Головного Земельного Уряду з 1. травня 1920 р., як також закон з 15. липня 1920 р. виразно кажуть, що при всякій парцеляції першенство до набуття землі мають рільні робітники, позбавлені праці наслідком парцеляції, а також власники карловатих господарств, що безпосередньо сусідують з парцельованим фільварком. Нарешті в законі про воєвідську автономію з 26. вересня 1922 р. в арт. 21 Польща оголосила урочисто цілому світові, що на території *воєвідств станиславівського, львівського й тернопільського не буде вести кольонізації*. Так говорилося, таке було законодавство, але в практиці не уряд (ви спритні), але ріжні краєві комісії, банки і парцеляційні спілки спроваджували кольоністів до Галичини, а щоби збільшити їх число — бо тоді сподіванося плебісциту, — в противенстві до ухвали з дня 10. липня 1919 р. наділено кольоністів дрібними наділами землі від 3 до 4 гект.

На Волині й Поліссі маємо в XX. столітті, в добі права нації, *сенатське військо Суллі*. Бо як колись Юлій Цезар і Оставіян Август роздавали землю своїм ветеранам, так в Польщі маршалок Йосиф Пілсудскі роздавав землю генералам, офіцерам і заслуженим жовнірам польської армії на основі закону з дня 15 липня 1920 р., ухваленого підпираючими його сторонництвами „Пя-

ІВАН ГЕРАСИМОВИЧ.

Розмова з паном радником.

Автентичне.

Дзвінок дзвонить. Відчиняються двері.

— Чи маю приємність говорити з паном радником Н. Н.?

— Прошу дуже! Чим можу служити?

— Моє прізвище К... П... Я з рамени „Рідної Школи"...

— Ах, вибачайте. При кінці місяця...

— Я не за грішми, пане раднику. Я в справі шкільних записів.

— Як так, то прошу до мого кабінету.

Кабінет пана радника гарний і привітний. Мягка мебель, стіни прикрашені олійними образами, фіранки, портієри, різьби, — одним словом багатство і достаток.

Починається розмова.

— Ми поставили своїм завданням подбати, щоби кожна українська дитина вчилася у своїй рідній школі.

— Зовсім слушно! Так і повинно бути! — потверджує пан радник.

— З метрикального виказу тутешньої греко-католицької парохії, який маю при собі, виходить, що у Вас, пане раднику, є донечка у шкільному віці.

— Так, так! Моя донечка від нового шкільного року піде вже до третьої кляси народньої школи.

— Чи можу знати, до якої школи посилаєте свою донечку?

— То так, пане добродію: Моя донька одиначка, а до того слабого здоровля, дуже нервова і страшенно розтріпана. Я бажав би собі, щоби вона мала в школі як найкращу опіку та сходилась з дітьми тільки „з ліпших домів"...

— Я це все розумію. Але до якої школи посилаєте її?

— Ми з жінкою довший час не могли рішитися, куди дати нашу доньку. Радились дома з родиною, радився я й на „Українській Бесіді" з радниками, адвокатами, та иншими передовими людьми... Я представив їм докладно ситуацію, одначе ніхто не міг мені дати вдоволяючої відповіди...

— На „Бесіду" приходять і візитатори українських приватних шкіл УПТ. Вони могли би дати найбільш автентичні і всесторонні виснення в тому напрямі.

— На жаль, я не мав нагоди з ними говорити в тій справі...

— Отже кінець-кінцем до якої школи записали Ви свою доньку?

— Після довгих нарад дома і на „Бесіді" ми рішилися записати її до приватної школи при кляшторі Н. Н. — І додав мов на оправдання: — Там ходить і більше українських дітей нашої інтелігенції „з найліпших домів". Навіть деякі гімназійні професори мають в цій школі свої діти...

— Чи ця школа побирає яку оплату?

— Ще й яку!... Самої шкільної оплати плачу місячно пятьдесять золотих. А крім того ріжні инші драчі на всілякі цілі виносять що найменше з десять золотих.

— Шкода! Таких трьох платників як Ви, пане раднику, моглиб без труду вдержати одну учительку в наших школах, а инші незаможні діти могли би даром користати з науки. Як би ще хоч один найшовся такий, як Ви, то найбіднійшим можна би дати й деяку запомогу... Бо у нас оплата теоретично виносить пять до десять золотих. Одначе рідко хто платить цілу шкільну оплату. Звичайно звільняється до чотирьох, двох а навіть і одного золотого, та найбільше звільняється зовсім з причини незаможности... А якаж у Вашій школі, пане раднику, викладова мова і чого там вчать взагалі?

— Давнійше вчили по німецьки а тепер виключно по польськи. Вчать як звичайно: читати, писати і рахунків, а до того головну увагу звертають на молитви і біблію. Одним словом виховання і навчання дуже старанне і релігійне.

— По якомуж моляться?

— По польськи! Але молитися можна очевидно — й по українськи. Також стараюся дома навчити її української азбуки. Вона вже зачинає читати й по українськи, а навіть дещо й пише; тільки „и" та „у" мішає...

— А які пісні співають в цій школі?

— Що правда, то ці пісні не дуже мені подобаються. Там співають „Boże coś Polskę", „Nie damy ziemi" і инші виключно польські патріотичні пісні. Моя донечка, хоч яка мала, а одного разу несвідомо протестувала проти того. Було це так: В часі співання „роти" всі діти повставали, а моя донька сиділа. На зазив учительки, щоби встала, сказала донька, що вона Українка і при таких піснях не буде вставати... З тої причини мала донька велику авантуру в школі, а також я і моя жінка мали чимало неприємностей... Та тепер моя донечка вже так звикла, що її не разять польські патріотичні пісні і навіть дома нераз їх співає...

— Яку опіку і нагляд мають діти в цій школі?

— Мій, пане, кожний крок, кожний рух не уйде уваги учительки. А дбайливість — то дійсно материнська, посунена до крайніх границь... Щодо моєї доньки — то вона тішиться ще особлившою уважливістю: спізниться наприклад кілька хвилин, чи прийде годину, а навіть дві пізнійше або й зовсім не прийде — то ніхто їй й словечка за це не скаже. Навпаки: її дуже люблять, називають „Маленька" і позволяють на все...

— Чи Вам, пане раднику, або Вашій добродійці або комусь з Вашої родини чи комусь з тих панів на „Українській Бесіді", з якими Ви радилися, не прийшло часом коли на думку, щоби Ви свою донечку вписали до своєї рідної школи УПТ.? Недалекож є дві дуже гарно уладжені школи УПТ. у власних гігієнічних будинках: одна з них чисто дівоча, а друга коедукаційна. От і сторожиха з Вашої камяниці посилає свою доньку до нашої школи при вул. Н... Це дуже спосібна, чемна і пильна дівчинка. Якщо Ваша донечка розтріпана, то могла би все з нею йти до школи і зі школи та корисно впливати на неї. По друге — це некорисно впливає на инших громадян, як вони бачать, що визначні члени нашої інтелігенції посилають свої діти до чужих шкіл. Мені доводилося вже чути нарікання в тому напрямі.

(Докінчення буде.)

ста", „Визволення" і ППС. (Голос на лавах меншостей: Його дочка дістала також!) Отже

дорогою беззаконства

відібрано українському народові за 5 літ 445.000 га землі. Давніше кричала Польща перед цілим світом про кольонізацію німецьку, як то Німці забирають землю Полякам. Правда, Німці кольонізували частки польських панів, одначе позволили селянам-Полякам набувати й купувати землю від селян німецьких. І коли у висліді 27-літньої праці пруської кольонізаційної комісії зроблено підрахунок, який є стан посідання Поляків і Німців, то виявилося, що *Поляки мають 96.000 гект. землі надвишки*. Правда, Німці скольонізували за 27 літ на основі закону — вони не крилися з тим, що роблять, а ви робите інакше, *ви оголошуєте закони одні, а що инше робите на ділі* — отже Німці скольонізували явно на основі закону 307.000 гект. землі, але зробили це на протязі 27 літ, натомісць *Поляки в противенстві до законів на протязі 5 літ скольонізували 445.000 гект. тої землі, яку український нарід від віків поливав своїм потом і кровю*. Иншими словами: процес польської кольонізації українських земель відбувався 17 разів скорше, як у своїм часі процес кольонізації німецької. (Голос: То не були землі українські!) Ті панове були колись Українцями, *ті панове зрадили свій нарід і за се одно варто їм відобрати землю*. Так, прошу панів, розвязана була справа земельної реформи в Польщі. Новий закон, при якого ухвалюванні вели ми недавно завзяті бої в соймі, несе нові небезпеки нашому народові, а дотеперішня земельна польська політика, що її перед хвилею я вияснив, робить наші побоювання зовсім оправданими. І тому *остерігаю наш нарід з тої високої трибуни перед новим польським дарунком у виді земельної реформи*. Timeo Danaos et dona ferentes.

(Докінчення буде.)

Тюремщина.

(Статистика з бережанської тюрми.)

Дня 2. жовтня 1925 р. опустили мури бережанської тюрми політичні вязні Онуфрій й Іван Дутки та Юрко Піонткевич, що просиділи в слідчому арешті по 2 місяці, посуджені в злочині головної зради, який вони поповнили в той спосіб, що прочитали в неділю прибитий на мурах церкви в Серних допіщений часопис з Варшави „Towarzysz". Від того часу по нинішній день тюрма в Бережанах немає політичних вязнів і слід застановитися над виготовленням статистики політичної тюремщини за час від 1922 по 1925 рр. Скажемо коротко: В 1922 р. просиділо в слідчому арешті бережанської тюрми 197 політичних вязнів рівно 12 літ 27 днів. Всі справи припинено, не відбулася ні одна розправа. Всі посуджені мали відповідати за злочин головної зради, поповнений через противиборчу аґітацію, а апеляційний суд у Львові, припиняючи справи, висловив погляд, що з огляду на те, що закон не передбачує виборчого примусу, противиборча аґітація не є карригідна.

В 1923 р. в бережанській тюрмі було 26 політичних вязнів, що просиділи в слідчому арешті разом 5 літ і 10 місяців. Титул доступу до тюрми змінився, бо арештовано їх під замітом бунту проти поліції і війська. Для прикладу: в Гнильчу, підгаєцького повіту, в часі богослуження впало до церкви військо, шукаючи за 3-ма новобранцями. Військо побило присутніх побожних громадян, громадянка Анна Перестюк дістала кількакратно ударів крісом, а 11 громадян приарештовано. Донесення виявилося неправдивим і справу припинено по довгому слідчому арешті посуджених. В Ляшках, бережанського повіту, донесено, що в часі вишукування новобранців громадяне обливали поліцію окропом. Арештовано 4-ох громадян, що просиділи в слідчому арешті кілька місяців, а по ствердженні неправдивости донесення, справу припинено. В Дрищеві, бережанського повіту, покликано громадян до канцелярії для реєстрації мущин. Коли присутні спитали, чому людей списують, місцева влада відповіла, що „на шибеницю", а один з цікавих сказав: „нехай кольоністів списують, бо дістали землю, а ми тут ні при чому". Віддано поліцію, арештовано 4-ох громадян під замітом бунту а справу по ствердженні неправдивости донесення припинено.

Літа 1924 і 1925 року принесли новий титул тюрми, а це: саботаж і комунізм. Предметом донесення були з одного боку: для „саботажників" бомби, гранати і замови, а з другого боку для „комуністів" „Нова Культура", „Культура", „Земля і Воля", календарики „Землі і Волі", Лібкнехта „Павуки і мухи", „Роґатинець", Івана Раковського „Вселенна", „Наша Правда", „Молодий Пролетар" та обіжники Української Кр. Студентської Ради. В одній справі арештовано Гриця Кліща з Юнашкова, рогатинського повіту, за те, що перед 6-ти літами, вертаючи з Америки, привіз зі собою фотоґрафію пок. Рози Люксембурґ. Головним доставцем політичних вязнів головно з рогатинського повіту був підкомісар Адам Глайц, який арештував людей за книжки і часописи, не оглядаючись на те, що всі ті книжки і часописи були цензурні і доставлювані адресатам державною почтою. Цікава поведінка прокуратури, яка не зважаючи на це, що на початку 1924 р. дирекція поліції у Львові урядово ствердила цензурність заквестіонованих книжок і часописів, за ті самі книжки і часописи продержала в слідчому арешті по кілька місяців инших посуджених. Ідучи за прикладом згаданого підкомісаря, поліція в Підгайцях позавидувала йому слави і, арештуючи студента п. Олексу Яворського та квестіонуючи у нього виказ членів Кружка УПТ. в Підгайцях, 6 примірників „Літературного Наукового Вістника" і 1 виказ збірки на УВШ., внесла донесення проти 114 поважних громадян, а саме: адвокатів, нотарів, судців, священиків, учителів, урядовців староства, хліборобів й робітників донесенням о злочин гол. зради, поповнений через приналежність до УПТ. і совісну вплату членських вкладок. Справа доходжень протяглася від травня 1924 р. до вересня 1925 р., урядовці втратили за той час змогу старатися о конкурсові посади і права до аванзу, а по році дирекція поліції у Львові авторитетно заявила, що УПТ. у Львові з кружками в краю є леґальним і статутовим товариством і має право на всякі збірки а головно на членські вкладки. На інтервенцію одної громадянки з Підгаєць у п. надпрокуратора Малини до тижня припинено справу. В своєму донесенні поліція в Підгайцях була настільки нахабна, що домагалася усунення урядуючого слідчого судді-Українця, мовби-то він є великим протидержавником, бо що місяця совісно вплачував 1 проц. своїх поборів на цілі „Рідної Школи". Скомпромітована отсим вчинком державна поліція в Підгайцях вже більше не доставляє до бережанської тюрми політичних вязнів.

В 1924 р. просиділо 30 політичних вязнів 8 літ, 7 місяців і 20 днів, а в 1925 р. в бережанській тюрмі просиділо 22 політичних вязнів 2 роки 1 місяць і 17 днів.

Разом за час від 25. X. 1922 до дня 2. X. 1925 просиділо **275 політичних вязнів** в бережанській тюрмі **28 літ 8 місяців і 4 дні**.

По званні і занятті політичні вязні ділилися так: хліборобів 129, студентів університету 41, гімназистів 20, народніх учителів 15, учительських кандидатів 12, приватних урядовців 11, ремісників 10, державних урядовців 7, священиків 6, гімназійних професорів 5, купців 5, емеритованих (австрійських) жандармів 4, артистів малярів 4, міщан 2, кандидатів адвокатури 2, дідич 1, адвокат 1 — разом 275, а між ними 10 жінок.

Правну оборону для всіх політичних вязнів виконував адвокат д-р Михайло Західний, а обовязок допомоги політичним вязням харчами припав на оборону. Крім харчів, що вязням подавала рідня за час від 1. III. 1924 по день 2. X. 1925 видано на прохарчування політичних вязнів суму 2974 зол. 32 сот., а на ту суму зложили: 1) Робітничий комітет у Львові 1274 зол., 2) Комітет допомоги політ. вязням у Львові 415 зол. — 3) Підгаєччина (опікун п. О. Яворський) 215 зол. — 4) Рогатинщина (опікун д-р Семен Гладкий) 168 зол. — 5) Бережанщина (опікунка п. Марія Пришляківна) 80 зол. — 6) Рідні вязнів готівкою 472 зол. 32 сот. — 7) д-р Михайло Західний 400 зол. Вязням подавано харчі, а саме: сніданок, обід і вечерю через кілька місяців, а крім того постійно обіди і тютюн та всі українські часописи і видавництва.

(Докінчення буде).

Відгуки дня.

Дні нашого життя.

Вчора був я на пєсі Андреєва, яка носить зовсім ту саму назву, що мій нинішній фейлетон. Виставляв її симпатичний театр Міцкевичевої, а переложив симпатичний Бабій, забувши перекласти тільки пісні.

„Дні нашого життя" — це ревія знаменито написованих зразків, яких не тяжко дошукатися в кожній спільности великого міста. З закамарків Москви випорпав Андреєв страшну драму, яких стільки ховається там від людського ока.

Але... ця драма не кінчиться трупом, навпаки богато в ній комізму і їдкої сатири. Тому треба інтеліґентного глядача, щоби міг зрозуміти і відчути трагедію двох душ які виднiють на гумористичній канві драми.

Не перечу, є місця, в яких і інтеліґентний глядач вибухне сміхом. Але є місця, в яких сміх, це просто компромітація для публики, яка засіла в театрі.

Вчора був я на драмі Андреєва і були хвилі коли мені було стидно. Не за театр, бо він не протягає перерв і не легковажить обстановки. Не за артистів, бо майже всі грали знаменито, але за лист, який певно піде зі Львова до когось на провінцію, від одного з численних глядачів учорашньої вистави.

„Дорогий Друже!

Був'м вчера на одній капітальній виставі. Кажу тобі — комедія перша кляса. Називаєсь „Дні життя", але чия вона то вжем забув. Хтось то казав, що Бабія чи Шкрумеляка. Насміялисьмися страшно, аж мене живіт болів. В першім акті академіки на проході за містом пють і віщують що сі вдіє. А вже з одного гикавого малом не пук зі сміху. Тілько одна пара залюблених нудно говорить, але не богато. В другім акті парадний сторож парку і дуже добра одна легка дівчина. Знов цілий час він за ніюм. Третій акт не такий вже веселий, але за то четвертий — кажу тобі — боки зривати. Пяний офіцер запрошує на забаву двох академіків, пють во як шевці. А потім робиться по панному авантура, але така комічна, що майже ціла саля аж ревіла з радости. А як на кінци поголилися то оплескам не було кінця. Ціла штука знаменита, но трохи сумно сі кінчить. Але воно не дуже шкодить і я вчера мав знаменитий гумор.

Здоровлю тя сердечно
твій Панько".

Цей лист то просто моя вигадка і не від кожного з глядачів пішов би такий. Але хто був учора в театрі, признає, що є можливість такого листа і то не одного.

За мною один урядник ричав з радости, коли два пяні цілувалися, а герой драми сидів у кутику, переживаючи страшну трагедію: Його дівчину продавала рідна мати офіцерам, а вона була за слаба вирватися з кіґтів матери.

Дні нашого життя! смішні ви і трагічні. Можна сміятися з вас і плакати над вами, але... все в відповідну пору.

Галактіон Чіпка.

Мовчазне Свято.

Святкування 1. листопада.

Стрий.

Стрийські українські товариства святкували память 1. листопада панахидою в парохіяльній церкві, а потім кожне зокрема святочним вечером у своїх кімнатах. Святочні промови виголосили: Остап Луцький, д-р Бр. Калитовський, д-р А. Гарасимів й инші. Читано визвільні вірші П. Карманського, проголошувано спомини, співано „Червону Калину". Майже у всіх селах відправлено в цей день панахиду за них, що впали в боротьбі і уладжено збірку на українських інвалідів. Найвеличавіше свято на селі відбулося в Добрівлянах, на якому виголосив святочну промову голова окр. орг. УНДО. д-р Гарасимів.

Збараж.

День 1. листопада відсвяткував Збараж з рідкою врочистістю.

Вже в суботу 31. жовтня молодь, дівчата й хлопці, влаштували в церкві прегарну могилу, прибрали її зеленим мохом, гарними вінками й блакитно-жовтими лентами з відповідними написами. На могилі виставлено високий березовий хрест, на якому красувався терновий вінець і лента з написом: „Вас, Герої, не забудем!"

В неділю, дня 1. листопада 1925 р. в 5. год. попол. велика Воскресенська церква наповнилась битком громадянством Збаража. Три священики відправили торжественну панахиду. Один із них виголосив принагідну проповідь.

Із церкви пішли учасники свята до салі Т-ва „Український Дім", де бесідники вияснили і з натиском клали на серце українському громадянству значіння традиції.

Молодь — жінота і мужеська — заінціювала співи січово-стрілецьких пісень. Всі учасники зі зворушенням і стоячи прослухали стрілецькі пісні.

Дня 2. листопада відправили три священики співану Службу божу за поляглих стрільців УГА. Громадянство знову численно заповнило церкву і доказало, що національна традиція живе в їх серцях. Память про наших борців не згине.

Дня 1.XI. і 2.XI. збирано в церкві жертви на інвалідів.

Ужгород (ЧСР.)

День 1. листопада святкувала українська еміґрація в Ужгороді на Подкарпатській Україні вокальним вечером. Знаменитую промову з того приводу виголосив відомий письменник д-р Володимир Бирчак. Сольові пісні відспівали арт. Цьокайнова, Дівничева, Остапчукова і Рубчаківна. Деклямували п. Біличенко і маленька Дівничівна. Публику чарував своєю грою на бандурі п. Єнешь. Хорами управляв п. Барвич.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Вчорашне число нашого часопису сконфісковано за статтю „Карний плебісцит", в якої стерплено третину тексту.

— **Багацтво одної дільниці.** Чим як чим, але злодіями та грабіжниками може похвалитись наше славне місто. Вчора в одній тільки дільниці, І-ій, поліція виловила 40 підозрілих людців, славних таємними подвигами. Більшість з них опинилась в арешті. Якщо й инші частини міста мають пропорціональне багацтво, то на якійсь міжнародній виставі злодійств Львів міг би одержати бодай почесну згадку за свої заслуги.

— **Боротьба з митом.** Львівська поліція відкрила в бюрах двох фірм „Чехополь" і „Жен Маршан" пачки дорогого кружинного біля та шовку, перевоженої контрабандою. Згадані фірми від довшого часу найшли власні оригінальні способи боротьби з митом, яке було понад їх кувати сили та кишеню їх клієнтів. Один з них, французький підданий, почував себе мабуть до патріотичного обовязку поширювати найважніший предмет французького експорту шовка, які, не зважаючи на французько-польський торговельний договір, продираються через кордон з таким важенним митом!

— **Звільнений епископ.** Поморський епископ Фльодеп, який до цього часу не

ткала присяги президентові польської республики, заявивши, що є недужий, одержав з Риму повідомлення, що його звільняють з дотеперішнього становища.

— **Рівноправність в Польщі.** По заокругленої рівноправности всіх горожан в Польщі нехай послужить свіжий факт, яким почислилося староство в Богородчанах, наложивши 50 зол. кари на о. Миколая Кейвана, пароха в Маневі — за сумаричний статистичний виказ вінчаних, уроджених і померших I. і II. чвертьрічя 1925., виготовлений в українській мові. (Рекурс внесено до воєвідства). Своє домагання метрикальної кореспонденції з боку урядів парох. в польській мові, як відомо, опирають староства на язиковім законі з дня 31. липня 1924., уважаючи уряди парохіяльні урядами державними. Одначе це твердження є мильне, і домагання безправне, бо виконуючий розпорядок Ради міністрів (з дня 24. вересня 1924. Dz. u. R. Pr. 85. поз. 920.), вичислюючи державні уряди в § 1. і § 2. виразно їх називає, не згадуючи між ними парохіяльних урядів. Ці наступи на українське духовенство є пробним терором, тимбільше, що трапляються одиниці, котрі зі сліпого сервілізму, з недостачі почуття народніх обовязків, виломлюються з під народньої карности і з засади солідарности. Сумна і гірка це дійсність. Памятаймо, що негідний той прав, хто не вміє чи не хоче за них боротися! — *о. Микола Кейван*, гр.-кат. парох в Маневі.

— **Продукція наркотиків.** Вчені обчислили, скільки тон опія та инших наркотиків потрібує річно світ для лікування недужих. Цивілізований світ потрібує 450 міліграмів опія і 7 мілігр. кокаїни на чоловіка. Отже на 744 міліонів душ треба би 335 тон. Колиж рахувати все людство 1767 міл. людей, то одержимо цифру 786 тон. Та торговці опієм признаються, що сам Китай продукує річно 5000 тон, вдесятеро більше як треба медицині. Стількиж кокаїни. З огляду на те, що торгівля наркотиками ведеться здебільша нелегально, можна уявити собі, що її підземельна продукція є багато вища як її подають совісні статистики.

— **Найбільша книжка.** Народи, що не можуть похвалитись найкращою книжкою, можуть подбати за видання книжки найбільшої. Америка є країною „великих" річей, коли міряти їх вагою, розмірами, грішми та чудернацтвом. Один нюйоркський... не письменник, а інжинір приладив книгу, що важить 500 фунтів, має три метри довжини і один метр грубости. Навіть сторінки є грубі на 2 центиметри і обертаються якоюсь електричною пружиною. За те зміст має тільки 2000 слів, себто дуже мало, бо звичайна повість має з 300.000 слів. Цей книгарський диволяд не продають по книгарнях, а возять з міста до міста, показуючи по церквах народові.

— **Нужда письменників у СРСР.** Центральна Рада графічних робітників у СРСР. зробила анкету про матеріяльний та культурний стан російських письменників. Зі справоздання цієї анкети віднесмось кілька цікавих подробиць: Податковий уряд не має у своїх списках письменників-професіоналів, що живуть з праці пера; всі вони записані як ремісники та урядовці. Їх найкращий заробіток пером, це становище коректора, книговода або банкового урядовця. Письменська праця є для них тільки бічним зайняттям. Так кажуть офіціяльні цифри. Одначе в дійсности істнують письменники, які засуджені виключно на заробіток письменською працею; вони лише не хотять попасти у податкову катеґорію „вищої професії". На підставі згаданої анкети річний дохід письменника вагається між 1000 і 2846 зол. рублів. Пересічний місячний заробіток приблизно 133 зол. руб. За такі гроші не можна прожити ні в Москві, ні в Ленінграді, і тому письменники хапаються ріжних инших „бічних" професій як крамарів, кравців і навіть робітників. Матеріяльні обставини приневолюють їх часто ошукувати видавців, яким продають кілька разів цей самий твір під ріжними заголовками, а навіть переклади та переробки як власні твори. Письменники стверджують, що здебільша не мають спроможности купувати нових книжок. Тільки двох, з усіх письменників, є передплатниками щоденного часопису.

— **Ювилей Володимира Дорошенка.** На 15. листопада 1925 року припадає 25 літ літературної діяльности так добре відомого Галицькій Землі члена Наукового Товариства ім. Шевченка — Володимира Дорошенка, що більшу частину своєї праці присвятив Галичині на полі літературної та громадської роботи. Шанівний втішається серед широких громадських кол не тільки загальною пошаною, а й загальною любовю. Тому й не диво, що думка про його ювилей стрінулася з загальним признанням.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

За розвязання сойму.

6. XI. була конференція під проводом марш. Ратая для зліквідування обструкції „Визволення". Конференція була безуспішна, бо обі сторони не мали охоти до уступок. Обструкція триває дальше, не бють лише у пульти, бо „Визволєнє" зобовязалося „понехати цю діяльність із куртуазії" для маршалка. Пос. Багінські пригадав зголошене його клюбом внесення про розвязання сойму. Предкладає перервати наради над зем. реформою, а приступити до справи розвязання сойму. Внесення відкинули і приступили до дальшого голосування. Слідуюче засідання 7. XI.

Після змови на життя Мусоліні.

Арештованого пос. Замбоні переслухав слід. суддя Фаш. „Імперія" домагається кари смерти для всіх, котрі загрожують безпеці короля. Соц. „Аванті" пише, що Замбоні виступив тому кілька місяців із соц. партії. Дивуються, як можна обвинувачувати цілу партію за вчинок одної людини. В Медіолані арештували двох чоловік, підозрілих у змові на життя Мусоліні. В Римі арештували більше людей, підозрілих в участи замаху. Змовники хотіли повалити монархію й проклямувати републику. Власти мають докази, що в змові брала участь чужа держава. Німецька преса не вірить у змову. Дивуються, що обставини зложилися так, що зійшлося все: змова і замкнення масонських льож та завішення соц. сторонництва. „Форвертс" пише: Сумніваємося, чи Мусоліні мали вбити. Рівнож певним уважаємо, що сам М. є вбийником.

Грізне положення в Сирії.

Всі Араби між Дамаском і Гомсом прилучилися до повстання. Французи зовсім відтяті й окружені в місцевости Гомс. Наступи повстанців усе кріпшають. Повстання поширилося на Алепо. По англійським повідомленням положення Французів у Сирії щораз тяжше. Дамаск окружений повстанцями, може впасти кожної хвилі.

Комісар Сирії.

Париські часописи повідомляють, що сен. Де Жувенель прийняв становище вис. комісаря Сирії.

Біржа.

Гроші.

Амер. дол. 6·06·00—6·08·00, канад. дол. 5·60 — 5·65, чеські кор. 0·17·50 — 0·17·75 леї 0·02·50 —0·02·75, франц. франк 0·27·50—0·27·66 швайц. фр. 1·14·00—1·15·00 анґ. фунт. 29·00—29·40

З судової салі.

Процес Штайґера.

Двайцятий день розправи.

Вчора далі переслухувано інж. Лукомского. Весь час ставила питання оборона і обвинувачений Штайґер. Особливо інтересувала оборонців справа тої сцени, яку зробив Штайґер Лукомскому при одному з переслухань. Про ту сцену нервового випаду Штайґера оповідав Лук. вчора. Оборона питається, чому свідок про такий характеристичний інцидент, який в його розумінню міг бути достаточним мотивом для виконання замаху, не зізнає ні перед доразовим судом ні перед слідчим суддею. Чому про той інцидент не написав ні словечком аж у 4 донесеннях до прокуратури. А інцидент цей був дуже важний, бо в ньому Штайґер зловив свої енунціяції про діяльну Жидами кривду від Польщі.

На ті всі питання свідок відповідає, що він сам не робив рефератів, а тільки їх підписував. Якщо їх робив би сам, то цього інциденту напевно не поминув би.

Штайґер заперечив, немов би то до нього шептав щонебудь Фухман. Натомісць ствердив, що коли він заговорив до Пастернаківної про свою невинність, то Лукомскі крикнув до нього: „стуль писк, ти Жиде большевіку!" — Лукомскі не заперечує.

Далі Штайґер твердить, що Лукомскі зголосив до нього на поліції в тому напрямі, що є незбиті докази на те, що бомбу кинув саме обвинувачений. Але супроти ствердження експертів, що бомба була нешкідлива краще було би для Штайґера, як би він признався, що вплинуло би на злагіднення кари. Лукомскі виключає навіть можливість такої розмови.

Штайґер пригадує, що саме тоді жалувався він Локомскому на Кайдана за те, що той вдарив його в лице. Лукомскі каже, що цього не памятає.

Д-р Ляндав поставив внесення, щоби Лукомскі предложив усі свої урядові рапорти в справі Штайґера до своєї власти. Прокуратор підтримав те внесення. На цьому й покінчено допит цього свідка.

Свідок М. Калюсек. Її тепер відшукали для переслухання в справі зізнань А. Фляха і Кравцьової. Свідок твердить, що всі зізнання обох позваних свідків про те, що вона була та бачила в домі д-ра Райха, є видумані. На запит провідника Трибуналу, чому та на підставі чого міг зізнавати А. Флях, свідок каже: Флях думав напевно, що такими зізнаннями осягне протекцію при складанню іспиту.

— А чомуж Кравцьова зізнавала так само? — питає провідник трибуналу.

— Мабуть тому, що змовилася з п. Фляхом, бо він до неї в тій справі їздив, — відповіла Калюсек.

На запит, чому в слідстві заявила, що все те говорила, але були це видумки, свідок заявляє: Не памятаю, що я казала на слідстві, бо там на мене кричали суддя Рутка і п. Пйотровскі.

Прокуратор поставив внесок, щоби трибунал поступив відносно того свідка згідно з 277 § к. з., бо зізнання зложені в слідстві суперечать теперішним зізнанням свідка. Трибунал цього внеску не прийняв.

Д-р Ляндав поставив внесення, щоби покликати д-ра Райха в характері свідка на обставину, що д-р Грек був тільки раз у гостині в Райха, і на обставину, що д-р Бромберг ніколи не твердив, що Штайґер признався перед ним до вини.

На тому розправу перервано до слідуючого дня.

ОПОВІСТКИ.

Репертуар „Українського Наддніпрянського Театру" О. Мітkевич у Львові, саля Лисенка.

7.XI. „Чорна пантера і білий медвідь".
8.XI. в год. 3·30 по цінах знижених „Вій", в год. 8. вечер „Ніч під Івана Купала".
10.XI. Хоровід, саля „Народ. Дому. „Маруся Богуславка".
11.XI. „Пан Твардовский".
12.XI. „Вій".
13.XI. „Казка старого млина".
Нові декорації і костюми. 562 3?—?

Український мішаний хор Д. Котка.
у неділю 8. XI. Снятин.
у понеділок 9. XI. Снятин.
у вівторок 10.XI. Калуш.
у середу 11.XI. Калуш.
у пятницю 13.XI. м. Рогатин.
у суботу 14.XI. м. Рогатин.
у неділю 15.XI. Підгайці.
у понеділок 16.XI. м. Підгайці.
у вівторок 17.XI. м. Бережани.
у середу 18.XI. м. Бережани. 769 1-?

Дрібні оголошення.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.